JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS

ELEANOR SHARPSTON

4 päivänä toukokuuta 2006 [1]

1. Tekijänoikeuden ja lähioikeuksien tiettyjen piirteiden yhdenmukaistamisesta tietoyhteiskunnassa 22 päivänä toukokuuta 2001 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2001/29/EY [2] (jäljempänä tekijänoikeusdirektiivi tai direktiivi) 4 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on annettava tekijöille yksinoikeus sallia tai kieltää levitys yleisölle missä muodossa tahansa.

2. Direktiivin 4 artiklan 2 kohdassa säädetään, että levitysoikeus ei sammu yhteisössä, paitsi kun kyseessä on yhteisössä tapahtuva ensimmäinen myynti, jonka oikeudenhaltija suorittaa itse tai joka suoritetaan hänen suostumuksellaan.

3. Oikeuden sammumisesta seuraa, että oikeudenhaltija ei voi enää vedota oikeuteensa vastustaa myöhempää levitystä.

4. Esillä olevassa Østre Landsretin (Tanska) esittämässä ennakkoratkaisupyynnössä kansallinen tuomioistuin kysyy, onko 4 artiklan 2 kohta esteenä sille, että jäsenvaltio säilyttää kansallisessa lainsäädännössään kansainvälistä sammumista koskevan säännön (eli säännön, jonka mukaan oikeus sammuu siitä riippumatta, missä ensimmäinen myynti suoritetaan), ja mikäli näin on, onko tämä sääntö pätevä.

Tekijänoikeusdirektiivi

5. Tekijänoikeusdirektiivi annettiin EY 47 artiklan 2 kohdan, EY 55 artiklan ja EY 95 artiklan perusteella.

6. EY 47 artiklan 2 kohdassa neuvosto valtuutetaan antamaan direktiivejä itsenäiseksi ammatinharjoittajaksi ryhtymistä ja toimintaa itsenäisenä ammatinharjoittajana koskevien kansallisten säännösten koordinoimiseksi. EY 55 artiklan nojalla EY 45–EY 48 artiklaa sovelletaan palvelujen alaan. EY 95 artiklassa neuvosto valtuutetaan ryhtymään toimenpiteisiin niiden kansallisten

1 – Alkuperäinen kieli: englanti.

2 – EYVL L 167, s. 10.

säännösten lähentämiseksi, joilla pyritään sisämarkkinoiden toteuttamiseen ja niiden toiminnan varmistamiseen.

7. Direktiivin johdanto-osaan sisältyvät seuraavat perustelukappaleet:

"(1) Perustamissopimuksessa säädetään sisämarkkinoiden perustamisesta sekä sellaisen järjestelmän luomisesta, jolla varmistetaan, että kilpailu sisämarkkinoilla ei vääristy. Jäsenvaltioiden tekijänoikeutta ja lähioikeuksia koskevien lakien yhdenmukaistaminen edistää näiden tavoitteiden saavuttamista.

– –

(3) Ehdotettu yhdenmukaistaminen edistää sisämarkkinoiden neljän vapauden toteuttamista ja liittyy erityisesti niiden oikeudellisten perusperiaatteiden noudattamiseen, jotka koskevat omaisuutta, henkinen omaisuus mukaan lukien, sekä ilmaisunvapautta ja yleistä etua.

(4) Tekijänoikeuden ja lähioikeuksien oikeudellisten puitteiden yhdenmukaistaminen lisää oikeusvarmuutta ja täyttää henkisen omaisuuden korkeatasoisen suojan vaatimukset sekä edistää siten merkittäviä investointeja luovuuteen ja innovaatioon – –

– –

(7) Tekijänoikeuden ja lähioikeuksien suojan oikeudellista yhteisön kehystä on – – mukautettava ja täydennettävä siltä osin kuin se on tarpeen sisämarkkinoiden moitteettoman toiminnan varmistamiseksi. Tämän vuoksi olisi mukautettava niitä kansallisia tekijänoikeutta ja lähioikeuksia koskevia säännöksiä, jotka vaihtelevat merkittävästi jäsenvaltiosta toiseen tai aiheuttavat oikeudellista epävarmuutta, mikä haittaa sisämarkkinoiden moitteetonta toimintaa – –

(9) Tekijänoikeuden ja lähioikeuksien yhdenmukaistamisen on perustuttava suojan korkeaan tasoon, koska nämä oikeudet ovat ratkaisevan tärkeitä henkisen luomistyön kannalta. Niiden suojaaminen auttaa varmistamaan luovuuden ylläpitämisen ja kehittymisen niin tekijöiden, esittäjien, tuottajien, kulutta-

jien, kulttuurin, teollisuuden kuin suuren yleisön etujen mukaisesti. Tämän vuoksi henkisen omaisuuden tunnustetaan olevan erottamaton osa omaisuuden käsitettä.

– –

(10) Voidakseen jatkaa luovaa ja taiteellista työtään tekijöiden tai esittäjien on saatava asianmukainen korvaus työnsä käyttämisestä, kuten myös tuottajien voidakseen rahoittaa tällaista työtä. Tuotteiden kuten äänitteiden, elokuvien tai multimediatuotteiden sekä esimerkiksi tilauspalvelujen kaltaisten palvelujen tuottamiseen vaadittavat investoinnit ovat merkittäviä. Henkistä omaisuutta koskevien oikeuksien riittävä oikeudellinen suoja on tarpeen, jotta tämän korvauksen saatavuus voidaan taata ja mahdollistaa näille investoinneille riittävä tuotto.

– –

(11) Täsmällinen ja tehokas järjestelmä tekijänoikeuden ja lähioikeuksien suojaamiseksi on yksi tärkeimmistä keinoista varmistaa, että eurooppalaisella kulttuuria luovalla toiminnalla ja kulttuurituotannolla on käytettävissä tarpeelliset voimavarat, ja taata, että teosten tekijät ja esittäjät voivat toimia riippumattomina ja arvonsa mukaisesti.

(12) Tekijänoikeuden alaan kuuluvien teosten ja lähioikeuksien alaan kuuluvan aineiston riittävä suoja on erittäin tärkeä myös kulttuurin kannalta. Perustamissopimuksen 151 artiklassa edellytetään, että yhteisö ottaa toiminnassaan huomioon kulttuuriin liittyvät näkökohdat.

– –

(14) Tämän direktiivin olisi edistettävä oppimista ja kulttuuria suojaamalla teoksia ja muuta aineistoa sallien kuitenkin yleisen edun nimissä tehdyt poikkeukset ja rajoitukset koulutus- ja opetustarkoituksiin.

– –

(28) Tämän direktiivin mukaiseen tekijänoikeuden suojaan sisältyy yksinoikeus valvoa aineelliseen tuotteeseen sisällytetyn teoksen levitystä. Yhteisössä tapahtuva teoksen alkuperäiskappaleen tai sen jäljennösten ensimmäinen myynti, jonka oikeudenhaltija itse suorittaa tai joka suoritetaan hänen suostumuksellaan, johtaa sen oikeuden sammumiseen, joka mahdollistaa yhteisössä tapahtuvan kohteen jälleenmyyntivalvonnan. Tämän oikeuden ei olisi sammuttava teoksen alkuperäiskappaleen tai sen jäljennösten yhteisön ulkopuolella tapahtuneen myynnin vuoksi, jonka oikeudenhaltija itse suorittaa tai joka suoritetaan hänen suostumuksellaan.
– –”

8. Direktiivin 1 artiklan 1 kohdassa säädetään, että direktiivi "koskee tekijänoikeuden ja lähioikeuksien oikeudellista suojaa sisämarkkinoilla ja erityisesti tietoyhteiskunnassa". [3]

Kansallinen lainsäädäntö

9. Direktiivin 4 artiklan otsikkona on "Levitysoikeus". Tässä artiklassa säädetään seuraavaa:

10. Ennen kuin Tanska pani täytäntöön tekijänoikeusdirektiivin, Ophavsretissä (tekijänoikeuslaki) säädettiin oikeuksien kansainvälisestä sammumisesta siten, että siinä todettiin pelkästään, että "kun kappale teoksesta tekijän suostumuksella myydään tai muulla tavalla luovutetaan toiselle, kappaletta saa levittää edelleen". [4]

"1. Jäsenvaltioiden on säädettävä, että tekijöillä on yksinoikeus sallia tai kieltää teostensa alkuperäiskappaleiden ja niiden kopioiden levitys yleisölle missä muodossa tahansa myymällä tai muutoin.

11. Ophavsretiä muutettiin vuonna 2002 tekijänoikeusdirektiivin täytäntöönpanemiseksi. [5] Tämä toteutettiin lisäämällä sanan "toiselle" jälkeen sanat "Euroopan talousalueen sisällä".

2. Levitysoikeus ei sammu yhteisössä teoksen alkuperäiskappaleen tai sen kopioiden osalta, paitsi kun on kyseessä yhteisössä tapahtuva kohteen ensimmäinen myynti tai muu omistusoikeuden siirto, jonka oikeudenhaltija suorittaa itse tai joka suoritetaan hänen suostumuksellaan."

12. On kiistatonta, että tästä muutoksesta seurasi kansainvälistä sammumista koskevan periaatteen korvaaminen Euroopan talousalueen (ETA-alueen) laajuista sammumista koskevalla periaatteella. Aion käyttää käsitettä "alueellinen sammuminen" kuvaamaan

3 – EY-oikeudessa tekijänoikeudella ("droit d'auteur") tarkoitetaan kirjailijoille, säveltäjille, taiteilijoille yms. annettavia yksinoikeuksia, kun taas lähioikeudet ("droits voisins") kattavat vastaavat oikeudet, jotka annetaan esittäjille (muusikot, näyttelijät jne.) ja tuottajille (kustantajat, elokuvatuottajat jne.).

4 – Lain 19 §.

5 – Toteutettu 17.12.2002 annetulla lailla nro 1051.

ETA-alueen tai EU:n laajuista oikeuksien sammumista. [6]

14. Kantaja nosti vuonna 2003 kulttuuriministeriötä vastaan Landsretissä kanteen, jossa se väitti, että Ophavsretsloviin tehtyä muutosta ei voida soveltaa sen harjoittamaan sellaisten DVD-tuotteiden maahantuontiin ja myyntiin, jotka on saatettu laillisesti markkinoille ETA-alueen ulkopuolisissa maissa.

Pääasian oikeudenkäynti ja ennakkoratkaisukysymykset

15. Landsret on lykännyt asian käsittelyä ja pyytänyt ennakkoratkaisua seuraaviin ennakkoratkaisukysymyksiin:

13. Vuoteen 2002 saakka kantajana oleva kommandiittiyhtiö myi elokuvateoksia kolmessa Tanskassa sijaitsevassa myymälässään. Suurimman osan myydyistä teoksista kyseinen yhtiö toi itse suoraan maahan muista EU-maista tai EU:n ulkopuolisista maista. Kantaja keskittyi toiminnassaan tarjoamaan laajan valikoiman elokuvaharrastajille suunnattuja elokuvia, esimerkiksi erityisjulkaisuja, muun muassa alkuperäisiä amerikkalaisjulkaisuja, erityisellä tekniikalla tuotettuja julkaisuja ja teoksia, joita ei ole julkaistu Euroopassa.

"1) Onko tekijänoikeuden ja lähioikeuksien tiettyjen piirteiden yhdenmukaistamisesta tietoyhteiskunnassa 22 päivänä toukokuuta 2001 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2001/29/EY 4 artiklan 2 kohta pätemätön?

2) Onko tekijänoikeuden ja lähioikeuksien tiettyjen piirteiden yhdenmukaistamisesta tietoyhteiskunnassa 22 päivänä toukokuuta 2001 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2001/29/EY 4 artiklan 2 kohta esteenä sille, että jäsenvaltio säilyttää oikeuksien kansainvälisen sammumisen lainsäädännössään?"

6 – Kuten jäljempänä nähdään (38 ja 39 kohta), ei ollut yllättävää, että oikeuksien sammumisen periaate, sellaisena kuin yhteisöjen tuomioistuin on sitä tulkinnut, rajattiin koskemaan vain yhteisössä suoritetun myynnin kautta tapahtuvaa oikeuksien sammumista. Euroopan talousalueesta 2.5.1992 tehdyllä sopimuksella (EYVL 1994, L 1, s. 3) tämä sääntö ulotettiin koskemaan tavaroita, joita myydään oikeudenhaltijan suostumuksella missä tahansa Euroopan talousalueella (ks. 6, 11 ja 13 artikla sekä henkisestä omaisuudesta tehdyn pöytäkirjan N:o 28 2 artikla). Lisäksi useimmat alaviitteissä 7–12 mainitut direktiivit on ulotettu koskemaan kaikkia Euroopan talousalueen maita (EU:n jäsenvaltiot sekä Islanti, Liechtenstein ja Norja), ja niihin sisältyviä oikeuksien sammumista koskevia säännöksiä on muutettu siten, että niissä säädetään Euroopan talousalueen laajuisesta sammumisesta. Esillä olevan asian tarkastelun kannalta mainittakoon, että näitä periaatteita sovelletaan sekä EU:n laajuiseen että ETA-alueen laajuiseen sammumiseen. Koska näiden erottamisella toisistaan ei ole merkitystä, käytän ratkaisuehdotuksessa jäljempänä erotuksetta käsitteitä "yhteisönlaajuinen sammuminen" ja "alueellinen sammuminen".

16. Kirjallisia huomautuksia ovat esittäneet kantaja, Puolan hallitus, neuvosto, parlamentti ja komissio, ja suulliseen käsittelyyn osallistuivat kaikki muut paitsi Puolan hallitus.

17. Vaikka ensimmäisessä kysymyksessä ei nimenomaisesti todeta, että se esitetään vain, jos toiseen kysymykseen vastataan myöntävästi, tämä on ennakkoratkaisupyynnön sisältö. Kansallinen tuomioistuin haluaa ensisijaisesti tietää, onko 4 artiklan 2 kohta pätemätön sen vuoksi, että se on esteenä sille, että jäsenvaltio säilyttää lainsäädännössään oikeuksien kansainvälisen sammumisen. Kuten komissio tähdentää, on näin ollen johdonmukaista vastata toiseen kysymykseen (estääkö 4 artiklan 2 kohta jäsenvaltiota säilyttämästä lainsäädännössään oikeuksien kansainvälisen sammumisen?) ennen ensimmäistä kysymystä (onko 4 artiklan 2 kohta pätevä?).

Vastaavien oikeuksien sammumista koskeva yhteisön lainsäädäntö

18. Muiden immateriaalioikeuksien kuin tekijänoikeuksien ja lähioikeuksien alalla on annettu monia säädöksiä, joissa säädetään kussakin säädöksessä tarkoitettujen erityisoikeuksien sammumisesta.

19. Vuokraus- ja lainausoikeuksista annetun direktiivin [7] 9 artiklan 2 kohta vastaa sanamuodoltaan tekijänoikeusdirektiivin 4 artiklan 2 kohtaa. Tässä kohdassa säädetään, että 9 artiklan 1 kohdan nojalla esittäjille, äänitteiden tuottajille, elokuvien tuottajille ja yleisradio-organisaatioille annettu yksinoikeus, joka on "esittäjillä esitystensä tallennusten osalta, äänitteiden tuottajilla äänitteidensä osalta, elokuvien tuottajilla elokuviensa alkuperäiskappaleen ja kopioiden osalta sekä yleisradio-organisaatioilla – – lähetystensä tallennusten osalta", raukeaa "yhteisössä ainoastaan, jos kohteen ensimmäinen myynti yhteisössä tapahtuu oikeudenhaltijan toimesta tai tämän suostumuksella".

20. Muiden säännösten sanamuoto on myönteisempi ja kenties yksinkertaisempi. Niinpä tietokoneohjelmien oikeudellisesta suojasta annetun direktiivin [8] 4 artiklan c kohdassa säädetään, että "kun oikeudenhaltija tai joku muu hänen suostumuksellaan on ensimmäisen kerran myynyt tietokoneohjelman kappaleen yhteisössä, oikeudenhaltijan oikeus kyseisen kappaleen levittämiseen yhteisössä raukeaa". Vastaavasti tietokantojen oikeudellisesta suojasta annetun direktiivin [9] 5 artiklan c kohdassa säädetään, että "kun oikeudenhaltija tai joku hänen suostumuksellaan on ensimmäisen kerran myynyt tietokannan kopion yhteisössä, oikeudenhaltijan oikeus määrätä kyseisen kopion edelleen myymisestä yhteisössä raukeaa".

7 – Vuokraus- ja lainausoikeuksista sekä tietyistä tekijänoikeuden lähioikeuksista henkisen omaisuuden alalla 19 päivänä marraskuuta 1992 annettu neuvoston direktiivi 92/100/ETY (EYVL L 346, s. 61).

8 – Tietokoneohjelmien oikeudellisesta suojasta 14 päivänä toukokuuta 1991 annettu neuvoston direktiivi 91/250/ETY (EYVL L 122, s. 42).

9 – Tietokantojen oikeudellisesta suojasta 11 päivänä maaliskuuta 1996 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 96/9/EY (EYVL L 77, s. 20).

21. Vielä yhden sanamuodon tarjoaa tavaramerkkidirektiivin [10] 7 artiklan 1 kohta, jossa säädetään, että "tavaramerkin haltija ei saa kieltää tavaramerkin käyttämistä niissä tavaroissa, jotka haltija tai hänen suostumuksellaan joku muu on saattanut markkinoille yhteisössä tätä tavaramerkkiä käyttäen".

22. Vastaavia, vaikkakin sanamuodoltaan erilaisia säännöksiä on annettu mallien oikeudellisen suojan alalla [11] ja puolijohdetuotteiden piirimallien oikeudellisen suojan alalla. [12]

Toinen ennakkoratkaisukysymys

23. Toisessa ennakkoratkaisukysymyksessään kansallinen tuomioistuin kysyy, onko tekijänoikeusdirektiivin 4 artiklan 2 kohta esteenä sille, että jäsenvaltio säilyttää oikeuksien kansainvälisen sammumisen lainsäädännössään.

24. Kantaja ja Puolan hallitus katsovat, että kysymykseen on vastattava kieltävästi. Komissiolla on päinvastainen näkemys. Neuvosto tai parlamentti eivät ole kumpikaan esittäneet huomautuksia toisesta ennakkoratkaisukysymyksestä.

25. Mielestäni kysymykseen on vastattava myöntävästi eli tekijänoikeusdirektiivin 4 artiklan 2 kohta estää jäsenvaltiota säilyttämästä lainsäädännössään oikeuksien kansainvälisen sammumisen.

26. Ensinnäkin säännöksen sanamuoto on selkeä: 4 artiklan 2 kohdassa todetaan yksiselitteisesti, että jakeluoikeus "ei sammu yhteisössä – –, *paitsi* kun on kyseessä yhteisössä tapahtuva kohteen ensimmäinen myynti – –, jonka oikeudenhaltija suorittaa itse tai joka suoritetaan hänen suostumuksellaan". Tämä 4 artiklan 2 kohta on poikkeus 4 artiklan 1 kohdassa annettuun sääntöön, jonka mukaan jäsenvaltioiden on säädettävä tekijöiden yksinoikeudesta. Säännöstä on näin ollen tulkittava suppeasti. Lisäksi johdanto-osan 28 perustelukappaleella [13] on sanamuotonsa perusteella sama merkitys.

27. Lisäksi perusteluissa todetaan nimenomaisesti, että säännöksessä (joka säilytettiin

10 – Jäsenvaltioiden tavaramerkkilainsäädännön lähentämisestä 21 päivänä joulukuuta 1988 annettu ensimmäinen neuvoston direktiivi 89/104/ETY (EYVL 1989, L 40, s. 1).

11 – Mallien oikeudellisesta suojasta 13 päivänä lokakuuta 1998 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 98/71/EY (EYVL L 289, s. 28) 15 artikla.

12 – Puolijohdetuotteiden piirimallien oikeudellisesta suojasta 16 päivänä joulukuuta 1986 annetun neuvoston direktiivin 87/54/ETY (EYVL 1987, L 24, s. 36) 5 artiklan 5 kohta.

13 – Esitetty edellä 7 kohdassa.

pääpiirteissään samana [14] kuin se oli ollut ensimmäisessä direktiiviehdotuksessa [15]) "suljetaan pois se, että jäsenvaltiot voivat soveltaa oikeuksien kansainvälistä sammumista". Sanamuoto on näin ollen valittu tietoisesti.

28. Tämän lisäksi yhteisöjen tuomioistuin on jo antanut vastaavaa kysymystä koskevan ratkaisun tavaramerkkidirektiivin yhteydessä. [16] Asiassa Silhouette [17] yhteisöjen tuomioistuimelta kysyttiin, ovatko sellaiset kansalliset säännöt, joiden mukaan tavaramerkkiin kuuluvat oikeudet sammuvat sellaisten tuotteiden osalta, jotka tavaramerkin haltija tai tämän suostumuksella joku muu on saattanut markkinoille Euroopan talousalueen ulkopuolella, ristiriidassa tavaramerkkidirektiivin 7 artiklan 1 kohdan kanssa. [18]

29. Yhteisöjen tuomioistuin totesi, että 7 artiklan mukaisesti oikeuksien sammuminen edellyttää sitä, että tuotteet on saatettu markkinoille Euroopan talousalueella. [19] Tämän asian yhteydessä väitettiin kuitenkin, että 7 artiklan nojalla – samaan tapaan kuin yhteisöjen tuomioistuimen EY 28 ja EY 30 artiklaa koskevassa oikeuskäytännössä [20] – jäsenvaltioiden on ainoastaan säädettävä yhteisönlaajuisesta sammumisesta. Lisäksi väitettiin, että tämän vuoksi direktiivin 7 artiklalla ei ratkaista tyhjentävästi kysymystä tavaramerkkiin kuuluvien oikeuksien sammumisesta, vaan siinä jätetään jäsenvaltioille mahdollisuus säätää laajemmasta oikeuksien sammumisesta kuin mitä kyseisessä säännöksessä nimenomaisesti edellytetään. [21] Tällaisiin sääntöihin voitaisiin näin ollen sisällyttää oikeuksien kansainvälinen sammuminen.

30. Yhteisöjen tuomioistuin hylkäsi tämän väitteen. Se katsoi, että sellaiset kansalliset säännöt, joiden mukaan tavaramerkkiin kuuluvat oikeudet sammuvat Euroopan talousalueen ulkopuolella markkinoille saatettujen tuotteiden osalta, ovat ristiriidassa direktiivin, sellaisena kuin se on muutettuna ETA-sopimuksella, 7 artiklan 1 kohdan kanssa.

31. Koska tekijänoikeusdirektiivin 4 artiklan 2 kohdan sanamuoto on jopa vielä selkeämpi kuin tavaramerkkidirektiivin 7 artiklan 1 kohdan sanamuoto, katson, ettei ole mitään syytä olla tulkitsematta 4 artiklan 2 kohtaa siten kuin yhteisöjen tuomioistuimen asiassa Silhouette antaman tulkinnan mukaisesti.

32. Todettakoon vielä, että tulkinta on tekijänoikeusdirektiivissä asetettujen yhteisymarkkinatavoitteiden mukainen. Käsitte-

14 – Ainoa muutos oli sanan "sen" korvaaminen sanalla "teoksen".

15 – Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi tekijänoikeuden ja lähioikeuksien tiettyjen piirteiden yhdenmukaistamisesta tietoyhteiskunnassa, KOM(97) 628 lopullinen (EYVL 1998, C 108, s. 6).

16 – Mainittu alaviitteessä 10.

17 – Asia C-355/96, tuomio 16.7.1998 (Kok. 1998, s. I-4799).

18 – Ks. edellä alaviite 6, joka liittyy 7 artiklan 1 kohdan laajentamiseen koskemaan koko ETA-aluetta.

19 – Em. asiassa Silhouette annetun tuomion 18 kohta.

20 – Ks. jäljempänä 38–40 kohta.

21 – Ks. em. asiassa Silhouette annetun tuomion 21 kohta.

len asiaa tarkemmin ensimmäisen ennakkoratkaisukysymyksen, jota siirryn seuraavaksi käsittelemään, yhteydessä.

Ensimmäinen ennakkoratkaisukysymys

33. Ensimmäisessä ennakkoratkaisukysymyksessään kansallinen tuomioistuin kysyy, onko tekijänoikeusdirektiivin 4 artiklan 2 kohta pätemätön.

34. Kantaja ja Puolan hallitus katsovat, että tähän kysymykseen on vastattava myöntävästi. Neuvostolla, parlamentilla ja komissiolla on päinvastainen näkemys.

35. Olen toimielinten kanssa samaa mieltä siitä, että 4 artiklan 2 kohta ei ole pätemätön.

36. Kuten edellä on todettu, [22] ennakkoratkaisupyynnöstä käy ilmi, että kansallinen tuomioistuin haluaa ensisijaisesti tietää, onko 4 artiklan 2 kohta pätemätön sen vuoksi, että se on esteenä sille, että jäsenvaltio säilyttää lainsäädännössään oikeuksien kansainvälisen sammumisen.

37. Aluksi on hyödyllistä sanoa muutama sana immateriaalioikeuksien yhteisönlaajuista sammumista koskevan periaatteen osalta.

38. Asiassa Deutsche Grammophon [23] yhteisöjen tuomioistuin on nimittäin vahvistanut yhteisönlaajuista sammumista koskevan säännön tekijänoikeuden lähioikeuden [24] osalta todetessaan seuraavaa:

"Jos tekijänoikeuden lähioikeuteen vedotaan lähioikeuden haltijan vaihdantaan saattamien tai hänen suostumuksellaan toisessa jäsenvaltiossa vaihdantaan saatettujen tuotteiden kaupan pitämisen kieltämiseksi jäsenvaltiossa ainoastaan sillä perusteella, että tavaroita ei ole saatettu vaihdantaan kansallisella alueella, tällainen kielto, jolla eristetään kansalliset markkinat, on vastoin perustamissopimuksen merkittävää päämäärää, joka on kansallisten markkinoiden yhdistäminen yhtenäismarkkinoiksi.

22 – Ks. ratkaisuehdotuksen 17 kohta.

23 – Asia 78/70, tuomio 8.6.1971 (Kok. 1971, s. 487, Kok. Ep. I, s. 577).

24 – Ks. alaviite 3.

Tätä päämäärää ei saavuteta, jos jäsenvaltioiden kansalaiset voisivat jäsenvaltioiden eri oikeusjärjestysten nojalla eristää markkinat ja toteuttaa mielivaltaista syrjintää tai peiteltyjä rajoituksia jäsenvaltioiden välisessä kaupassa.

Näin ollen on tuotteiden vapaata liikkuvuutta yhteisön markkinoilla koskevien sääntöjen vastaista, jos äänitteiden valmistaja käyttää jäsenvaltion lainsäädännössä annettua yksinoikeutta suojan kohteiden vaihdantaan saattamiseen kieltäkseen valmistajan itsensä toisessa jäsenvaltiossa myymien tai hänen suostumuksellaan siellä myytyjen tuotteiden kaupan pitämisen ensin mainitussa jäsenvaltiossa ainoastaan sillä perusteella, että tämä vaihdantaan saattaminen ei ole tapahtunut ensin mainitun jäsenvaltion kansallisella alueella." [25]

39. Asiassa Dansk Supermarked [26] yhteisöjen tuomioistuin toisti tämän periaatteen tekijänoikeuden osalta sen suppeassa merkityksessä:

"– – [EY 28 ja EY 30] artiklaa on tulkittava siten, ettei jäsenvaltion lainkäyttöelin voi tekijänoikeuden tai tavaramerkkioikeuden nojalla kieltää sellaisen tavaran, jota koskee jokin tällainen oikeus, kaupan pitämistä kyseisen valtion alueella, jos oikeudenhaltija itse tai hänen suostumuksellaan joku muu on laillisesti saattanut tämän tavaran markkinoille toisessa jäsenvaltiossa." [27]

40. Lisäksi voidaan mainita, että vuonna 1974 yhteisöjen tuomioistuin kehitti yhteisönlaajuista sammumista koskevat vastaavat säännöt sekä tavaramerkkien [28] että patenttien osalta. [29]

41. Siitä, että sovelletaan yhteisönlaajuisen sammumisen sääntöä, seuraa, että yhteisöä pidetään yhtenäismarkkinoina, jollaisina niitä olisikin pidettävä. Kantaja ja Puolan hallitus ovat näin ollen väärässä väittäessään, että alueellisen sammumisen yhdenmukaistetusta toteuttamisesta seuraa, että sisämarkkinat "jaetaan tällöin erillisiin alueisiin ja markkinoihin" ja että alueellinen sammuminen tarkoittaa markkinoiden jakamista, koska tällöin oikeudenhaltijat voivat päättää, tuodaanko jokin tuote tietyille kansallisille markkinoille. Päinvastoin yhteisönlaajuisen sammumisen säännöllä taataan se, että sen jälkeen, kun tuote on oikeudenhaltijan suostumuksella saatettu yhden jäsenvaltion kansallisille markkinoille, sitä voidaan myydä vapaasti jokaisen EU:n yhtenäismarkkinoihin kuuluvan 25 jäsenvaltion kansallisilla markkinoilla.

25 – Tuomion 12 ja 13 kohta.

26 – Asia 58/80, tuomio 22.1.1981 (Kok. 1981, s. 181, Kok. Ep. VI, s. 13).

27 – Tuomion 12 kohta.

28 – Asia 16/74, Centrafarm v. Winthrop, tuomio 31.10.1974 (Kok. 1974, s. 1183).

29 – Asia 15/74, Centrafarm v. Sterling Drug, tuomio 31.10.1974 (Kok. 1974, s. 1147, Kok. Ep. II, s. 373).

42. Käsittelen seuraavaksi tätä taustaa vasten kantajan ja Puolan hallituksen esittämiä eri perusteluja.

Vuokraus- ja lainausoikeuksista annettu direktiivi

43. Kantaja kuvailee vuokraus- ja lainausoikeusdirektiivin 9 artiklan 2 kohdan historiaa. Tämän kohdan sanamuoto on aineellisesti ottaen samanlainen kuin tekijänoikeusdirektiivin 4 artiklan 2 kohdan sanamuoto. Kantaja väittää, että vasta 1994 (eli kaksi vuotta vuokraus- ja lainausoikeusdirektiivin antamisen jälkeen) komissio totesi Euroopan parlamentin jäsenen Geoffrey Hoonin esittämään kirjalliseen kysymykseen antamassaan vastauksessa, että sen näkemyksen mukaan oikeuksien kansainvälinen sammuminen kielletään levitysoikeutta koskevilla säännöksillä. Kantaja katsoo, että yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntö, joka 9 artiklan 2 kohdalla pyrittiin ottamaan huomioon, ei ollut tuolloin esteenä oikeuksien kansainväliselle sammumiselle ja että kansainvälistä sammumista koskevaa kieltoa ei näin ollen otettu käyttöön lainsäädännön kautta vaan varsinaisten lainsäädäntökanavien ulkopuolelta.

44. Kantaja näyttää tukeutuvan siihen, että komission esittäessä ehdotuksensa vuokraus- ja lainausoikeuksia koskevaksi direktiiviksi [30] sen suunnitelmissa ei ollut, että 9 artiklan 2 kohdalla kiellettäisiin kansainvälinen sammuminen.

45. On myönnettävä, että ehdotuksen perusteluista [31] ei käy ilmi, ymmärsikö komissio säännöksen tällä tavalla, vaikka lause "yhteisön oikeuteen perustuva sammuminen koskee ainoastaan yhteisön sisäistä levitystä" antaakin näin ymmärtää. Vaikka perustelujen sanamuodoista voi joissakin olosuhteissa olla hyötyä, jo annetun lainsäädännön oikeudellinen vaikutus ei voi kuitenkaan riippua siitä, mikä oli komission aikaisempi näkemys asiaa koskevan ehdotuksen todennäköisestä vaikutuksesta. Yhteisöjen tuomioistuin tekee lopullisen päätöksen. Päättäessään lainsäädännön asianmukaisesta tulkitsemisesta yhteisöjen tuomioistuin kiinnittää erityistä huomiota lopulta hyväksytyn säädösversion päämäärään, järjestelmään ja sanamuotoon.

46. Mielestäni esillä olevassa asiassa kantaja väittää itse asiassa vain, että vuokraus- ja lainausoikeusdirektiivin 9 artiklan 2 kohta oli epäselvä, kun se otettiin käyttöön. Vaikka ei olekaan toivottavaa, että yhteisön säännökset ovat monitulkintaisia, se ei ole mitenkään

30 – Ehdotus neuvoston direktiiviksi vuokraus- ja lainausoikeuksista sekä tietyistä tekijänoikeuden lähioikeuksista, esitetty 24.1.1991 (EYVL 1991, C 53, s. 35).

31 – KOM(90) 586 lopullinen, kommentaari, joka koskee 7 artiklan 2 kohtaa, 9 artiklan 2 kohdan edeltäjää.

ainutlaatuista. Toisinaan tämä saattaa olla väistämätöntäkin. Tässä tilanteessa kyseessä olevan säännöksen tulkinta jätetään yhteisöjen tuomioistuimen tehtäväksi.

47. Mielestäni näyttää siltä, että jos yhteisöjen tuomioistuimen on tulkittava vuokraus- ja lainausoikeusdirektiivin 9 artiklan 2 kohtaa, ratkaisun olisi vastattava asiassa Silhouette annettua ratkaisua. Esillä olevassa asiassa yhteisöjen tuomioistuimelle esitettyjen ennakkoratkaisukysymysten aiheena ei ole kuitenkaan tämä säännös.

Asia Silhouette

48. Kantaja väittää yhteisöjen tuomioistuimen olleen väärässä, kun se katsoi asiassa Silhouette, että oikeuksien kansainvälinen sammuminen voi olla este sisämarkkinoiden luomiselle. Kantajan mielestä päinvastoin sisämarkkinoiden toiminta taattaisiin sillä, että yhteisönlaajuinen sammuminen kumottaisiin ja sen sijasta sovellettaisiin kansainvälistä sammumista.

49. Tämä näkemys voisi olla oikea, jos kaikkien jäsenvaltioiden olisi pakko soveltaa oikeuksien kansainvälistä sammumista. Tällaista ei kuitenkaan esitetä. [32] Kuten edellä on todettu, [33] kansallinen tuomioistuin kysyy, onko tekijänoikeusdirektiivin 4 artiklan 2 kohta esteenä sille, että jäsenvaltio säilyttää lainsäädännössään oikeuksien kansainvälisen sammumisen (ks. edellä käsitelty toinen ennakkoratkaisukysymys), ja mikäli näin on, onko tämä säännös pätemätön. Asiassa Silhouette yhteisöjen tuomioistuin käsitteli nimenomaisesti sitä, onko vaihtoehtoinen kansainvälinen sammuminen [34] esteenä sisämarkkinoiden toteutumiselle. Yhteisöjen tuomioistuin totesi, että tällaisen vaihtoehdon sulkeminen pois oli "[ainoa tulkinta, jolla] saavutetaan täysin [tavaramerkki]direktiivin tavoite taata sisämarkkinoiden toiminta. Tavaroiden vapaata liikkuvuutta ja palvelujen tarjonnan vapautta näet väistämättä rajoittaisi se, jos eräät jäsenvaltiot voisivat säätää kansainvälisestä sammumisesta samalla, kun muut säätäisivät vain yhteisönlaajuisesta sammumisesta". [35]

50. Kantaja pyrkii vähättelemään asiassa Silhouette annetun tuomion merkitystä väittäessään, että ne yhteisöjen tuomioistuimen antamat tuomiot, jotka koskevat muiden direktiivien kuin tekijänoikeusdirektiivin säännöksiä ja joiden sanamuoto vastaa mainitun direktiivin 4 artiklan 2 kohdan sanamuotoa, eivät ole esillä olevassa asiassa merkityksellisiä.

32 – Tällaistahan ei esitetty myöskään asian Silhouette yhteydessä: ks. julkisasiamies Jacobsin ratkaisuehdotuksen 31 kohta ja tuomion 19 kohta.

33 – Ks. edellä 17 kohta.

34 – Eli se, että jäsenvaltiot voivat halutessaan säilyttää kansainvälisen sammumisen yhteisön lainsäätäjän asettaman (pakollisen) yhteisönlaajuisen sammumisen lisäksi.

35 – Tuomion 27 kohta. Ks. myös ratkaisuehdotuksen 41 ja 42 kohta.

51. En ole samaa mieltä. Yhteisöjen tuomioistuin on tehnyt yhteisönlaajuista sammumista koskevia ratkaisuja monilla henkisen omaisuuden aloilla EY 28 artiklaa ja EY 30 artiklaa soveltamalla.[36] Useissa EY 95 artiklaan perustuvissa yhdenmukaistamiseen tähtäävissä direktiiveissä yhteisön lainsäätäjä on säätänyt nimenomaisesti yhteisönlaajuisesta sammumisesta monilla henkisen omaisuuden aloilla.[37] Tämän oikeuskäytännön lähtökohtana oleva periaate on kaikkien henkisen omaisuuden alojen osalta suoraan johdettavissa vaatimuksesta taata tavaroiden vapaa liikkuvuus sisämarkkinoilla. Tekijänoikeusdirektiivi perustuu tavaramerkkidirektiivin tavoin EY 95 artiklaan. Kyseessä on yhdenmukaistava direktiivi, ja sen laajasta johdanto-osasta käy ilmi, että tärkeimpänä tavoitteena oli "varmist[aa], että kilpailu sisämarkkinoilla ei vääristy", "edistää sisämarkkinoiden neljän vapauden toteuttamista" ja "sisämarkkinoiden moitteet[on] toimin[ta]".[38] En näe mitään syytä olla antamatta painoarvoa niille yhteisöjen tuomioistuimen tuomioille, jotka koskevat samankaltaisessa yhteydessä annettuja vastaavia säännöksiä.

Suhteellisuusperiaate

52. Myönnettäköön, ettei ole periaatteessa ehdottoman välttämätöntä, että sammumisen maantieteellisen soveltamisalan on oltava sama kaikkien yhteisön lainsäädännössä yhdenmukaistettujen immateriaalioikeuksien osalta. Olen kuitenkin samaa mieltä neuvoston kanssa siitä, että olisi vaikeaa perustella rajoitetumman levitysoikeuden myöntämistä kirjallisen tai taiteellisen teoksen tekijälle kuin tietokannan tekijälle. Lisäksi esillä olevassa asiassa käsitellyn aineiston kaltainen audiovisuaalinen aineisto on usein sekä tavaramerkkioikeuksilla että tekijänoikeuksilla ja lähioikeuksilla suojattua. Sillä, että otettaisiin käyttöön tekijän levitysoikeuden kansainvälinen sammuminen, ei olisi siten kantajan esillä olevassa asiassa haluamaa vaikutusta, koska näiden tavaramerkkioikeuksien haltijat voisivat joka tapauksessa vastustaa niiden tallenteiden rinnakkaistuontia, joita oikeudenhaltijat tai joku muu heidän suostumuksellaan ei ole myynyt yhteisön alueella.

53. Kantaja väittää Puolan hallituksen tukemana, että jos (kuten se katsoo asian olevan) oikeuksien kansainvälisen sammumisen yhdenmukaisella soveltamisella on sama vaikutus sisämarkkinoihin kuin yhteisönlaajuisella sammumisella, eikä kansainvälinen sammuminen ole muutoinkaan yhtä rajoittava kuin yhteisönlaajuinen sammuminen, suhteellisuusperiaate edellyttää, että kansain-

36 – Ks. edellä 38–40 kohta.

37 – Alaviitteessä 7 mainittu vuokraus- ja lainausoikeuksista annettu direktiivi; alaviitteessä 8 mainittu tietokoneohjelmien oikeudellisesta suojasta annettu direktiivi; alaviitteessä 9 mainittu tietokantojen oikeudellisesta suojasta annettu direktiivi; alaviitteessä 10 mainittu tavaramerkkidirektiivi; alaviitteessä 11 mainittu mallien oikeudellisesta suojasta annettu direktiivi 98/71 ja alaviitteessä 12 mainittu puolijohdetuotteiden piirimallien oikeudellisesta suojasta annettu direktiivi 87/54.

38 – Johdanto-osan ensimmäinen, kolmas ja seitsemäs perustelukappale, jotka kaikki on esitetty edellä 7 kohdassa.

välinen sammuminen on asetettava yhteisönlaajuisen sammumisen edelle.

54. Suhteellisuusperiaate on usein merkityksellinen arvioitaessa niitä erityistoimia ja -valintoja, jotka on tehty yhteisön lainsäätäjän omaksuman kokonaispolitiikan rajoissa. Tätä periaatetta ei voida kuitenkaan käyttää keinona, jolla voitaisiin määrittää sen perustavanlaatuisen poliittisen valinnan lainmukaisuus, jonka yhteisön lainsäätäjä on tältä osin tehnyt pakollisen kansainvälisen sammumisen ja pakollisen alueellisen sammumisen välillä. Yhteisöjen tuomioistuimen tehtäviin ei kuulu pyrkiä arvioimaan tällaisia poliittisia näkökohtia. [39]

55. Kantaja väittää suhteellisuusperiaatteen osalta lisäksi, että alueellisen sammumisen periaate ei liity mitenkään piraattikopioinnin torjuntaan, joka on tekijänoikeusdirektiivin 4 artiklan 2 kohdan laillinen tavoite. Näin ollen komissio on käyttänyt väärin toimivaltaansa.

56. Kuten neuvosto ja komissio asianmukaisesti toteavat, piraattikopioinnin torjunta ei ollut kuitenkaan lainsäätäjän ensisijainen tavoite tätä säännöstä annettaessa. Mielestäni näyttää joka tapauksessa siltä, että siitä, että yksinoikeus levitykseen ei sammu piraattikopioiden osalta (koska niitä ei lasketa liikkeelle tekijän suostumuksella), käy ilmi, että 4 artikla on itse asiassa laittoman levityksen torjuntaan soveltuva säännös.

57. Yleisemminkin olen sitä mieltä, että tässä oikeudenkäynnissä ydinkysymys on kantajan vahva näkemys siitä, että yhteisön lainsäätäjä on tehnyt virheellisen poliittisen valinnan valitessaan oikeuksien kansainvälisen sammumisen sijasta oikeuksien alueellisen sammumisen. Vaikka kantaja voi täysin perustellusti olla tätä mieltä ja pyrkiä saamaan kannalleen vahvistuksen, yhteisöjen tuomioistuin ei ole asianmukainen paikka tähän tavoitteeseen pyrkimiselle.

Kilpailu

58. Kantaja ja Puolan hallitus väittävät, että yhteisönlaajuisen sammumisen sääntö on ristiriidassa kilpailun lisäämistä unionissa koskevan yhteisön perustavoitteen kanssa. Yhteisönlaajuinen sammuminen kääntää etujen tasapainon liiaksi oikeudenhaltijaa suosivaksi ja vähentää kuluttajien valinnanmahdollisuuksia.

39 – Asiassa Silhouette esitetyn ratkaisuehdotuksen 51 kohta. Lisäksi on huomattava, että kansallisen tuomioistuimen kysymys ei koske sitä, onko kansainvälinen sammuminen tehtävä pakolliseksi.

59. Jälleen kerran väitteen aiheena on se, olisiko ollut poliittisesti parempi valita pakollinen kansainvälinen sammuminen kansainvälisen sammumisen kieltämisen sijasta. Tällaista väitettä ei voida ottaa huomioon. [40] Siltä osin kuin tällä väitteellä pyritään rajoitetummassa määrin kiistämään yhteisönlaajuisen sammumisen periaate sellaisenaan, se ei mielestäni voi menestyä. Kilpailua yhtenäismarkkinoilla itse asiassa lisätään sillä, että poistetaan sellaiset markkinoiden vääristymät, jotka johtuvat siitä, että jotkin jäsenvaltiot noudattavat kansainvälistä sammumista ja toiset eivät. Yhteisönlaajuisella sammumisella näin ollen lisätään kilpailua yhtenäismarkkinoilla: tämähän on sen tarkoitus. Siltä osin kuin kantajan tarkoituksena on edistää kilpailua kansainvälisellä tasolla, voin vain olla parlamentin kanssa samaa mieltä siitä, että tämä ei kuulu yhteisön tavoitteisiin.

Sananvapaus

60. Kantaja väittää, että yhteisönlaajuisen sammumisen periaatteella loukataan Euroopan ihmisoikeussopimuksen 10 artiklassa vahvistettua sananvapautta, koska sen vaikutuksena on kolmansista maista peräisin olevan tuonnin kieltäminen ja siten tiedonsaannin epääminen kansalaisilta.

61. Tässä artiklassa todetaan, että jokaisella on sananvapaus. Tämä oikeus sisältää vapauden pitää mielipiteitä sekä vastaanottaa ja levittää tietoja ja ajatuksia alueellisista rajoista riippumatta ja viranomaisten siihen puuttumatta. On kiistatonta, että 10 artikla kattaa ajatusten ilmaisemisen elokuvien avulla. [41]

62. Euroopan unionin on pidettävä arvossa perusoikeuksia sellaisina kuin ne ihmisoikeussopimuksessa taataan. [42]

63. Kansainvälisen sammumisen kieltäminen ei tietenkään tarkoita samaa kuin kolmansista maista peräisin olevan viennin kieltäminen. Se tarkoittaa kuitenkin sitä, että eräitä tekijänoikeuksilla ja lähioikeuksilla suojattuja tuotteita, joita ei levitetä yhteisössä, ei ehkä ole saatavilla yhteisössä tai ne ovat saatavilla ainoastaan hintaan, joka on

40 – Huomautettakoon, että sama väite esitettiin menestyksettä asiassa Silhouette: ks. ratkaisuehdotuksen 48–53 kohta.

41 – Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on tämän vahvistanut asiassa Otto-Preminger-Institut v. Itävalta 20.9.1994 antamassaan tuomiossa, A-sarja, nro 295-A.

42 – Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 6 artiklan 2 kohta, jossa vahvistetaan oikeuskäytännössä täsmentyneet periaatteet (ks. esim. asia C-112/00, Schmidberger, tuomio 12.6.2003, Kok. 2003, s. I-5659, 71–73 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

korkeampi kuin yhteisön ulkopuolella maksettu alin hinta.

64. Koska tällaisen tuotteen tekijä voi varmistaa, että tuote on saatavilla kaikkialla yhteisössä saattamalla sen markkinoille yhdessä jäsenvaltiossa, on selvää, että yhteisönlaajuisen sammumisen periaate ei loukkaa tekijän vapautta levittää ajatuksiaan.

65. Toisaalta kansainvälisen sammumisen kieltämisellä voi periaatteessa olla vaikutusta oikeuteen vastaanottaa ajatuksia, koska sellainen yhteisössä asuva henkilö, joka haluaa ostaa tällaisen tuotteen, voi joutua huomaamaan, ettei hän voi ostaa tuotetta tai voi ostaa sen ainoastaan hinnalla, joka on korkeampi kuin yhteisön ulkopuolella maksettu hinta. Ihmisoikeustuomioistuin on kuitenkin todennut, että "oikeudella vastaanottaa vapaasti tietoja kielletään yleensä viranomaisia rajoittamasta henkilön mahdollisuutta vastaanottaa tietoa, jonka muut *haluavat tai saattaisivat haluta esittää hänelle*". [43] Kansainvälisen sammumisen kieltämisellä ei rajoiteta tätä oikeutta tällä tavoin ymmärrettynä.

66. Vaikka yhteisöjen tuomioistuin toteaisi esillä olevassa asiassa, että sananvapautta on rajoitettu, tämä rajoittaminen olisi mielestäni perusteltua. Ihmisoikeussopimuksen 10 artikla 2 kohdassa todetaan, että "koska [sen] käyttöön liittyy velvollisuuksia ja vastuuta, [sananvapauden käyttäminen] voidaan asettaa sellaisten muodollisuuksien, ehtojen, rajoitusten ja rangaistusten alaiseksi, joista on säädetty laissa ja jotka ovat välttämättömiä demokraattisessa yhteiskunnassa – – muiden henkilöiden – – oikeuksien turvaamiseksi".

67. Yhteisöjen tuomioistuin on katsonut, että oikeutta käyttää sananvapautta voidaan rajoittaa, kunhan rajoitukset tosiasiassa palvelevat yleisen edun mukaisia tavoitteita eikä rajoituksilla puututa suojattuihin oikeuksiin rajoituksilla tavoitellun päämäärän kannalta suhteettomasti ja tavalla, jota ei voida hyväksyä ja jolla loukattaisiin näin suojattujen oikeuksien keskeistä sisältöä. Kysymyksessä olevia intressejä on verrattava keskenään ja määritettävä kunkin asian olosuhteiden perusteella, onko näiden intressien välillä oikea tasapaino. [44]

68. Lienee selvää, että pakollisen yhteisönlaajuisen sammumisen valitseminen vaihtoehtoisen kansainvälisen sammumisen sijasta kuvastaa kysymyksessä olevien intressien saattamista tyydyttävään tasapainoon. Immateriaalioikeuksien yhteisössä tapahtuva sääntely kuvastaa väistämättä pyrkimystä sovittaa yhteen keskenään kilpailevat oikeudenhaltijan ja tavaroiden vapaan liikkuvuuden int-

43 – Asia Leander v. Ruotsi, Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 26.3.1987, A-sarja, nro 116, 74 kohta, kursivointi tässä.

44 – Edellä alaviitteessä 42 mainitun asiassa Schmidberger annetun tuomion 80 ja 81 kohta.

ressit. Tekijänoikeusdirektiivillä pyritään nimenomaisesti saavuttamaan tämä tasapaino: direktiivin johdanto-osassa painotetaan sekä sisämarkkinoiden merkitystä [45] että henkisen omaisuuden korkeatasoisen suojan tarpeellisuutta. [46] Lisäksi johdanto-osan kolmannessa perustelukappaleessa korostetaan, että lainsäätäjä on tietoinen intressien ristiriitaisuudesta, kun siinä todetaan, että ehdotettu yhdenmukaistaminen "liittyy erityisesti niiden oikeudellisten perusperiaatteiden noudattamisen, jotka koskevat omaisuutta, henkinen omaisuus mukaan lukien, sekä ilmaisunvapautta ja yleistä etua".

69. Yhteisöjen tuomioistuin on todennut, että "periaatteessa sananvapauden käytön erityisiä rajoituksia voidaan perustella sillä, että [ihmisoikeussopimuksen 10 artiklan 2 kohdassa] tarkoitettujen muiden henkilöiden oikeuksien suojaamista koskeva lainmukainen päämäärä edellyttää sananvapauden rajoittamista". [47]

70. Lisäksi yhteisöjen tuomioistuin on todennut, että se harkintavalta, joka kansallisilla viranomaisilla on tasapainon määrittämisessä sananvapauden ja 10 artiklan 2 kohdassa mainittujen päämäärien välillä, on erilainen kunkin sellaisen päämäärän osalta, jonka perusteella tuota oikeutta voidaan rajoittaa, ja riippuu kyseessä olevan toiminnan luonteesta. Silloin kun sananvapauden käyttö ei liity yleisen edun mukaiseen mielipiteiden vaihtoon [48] ja kun se lisäksi tapahtuu yhteydessä, jossa valtioilla on tiettyä harkintavaltaa, valvonta rajoittuu sen tutkimiseen, onko vapauden rajoittaminen kohtuullista ja oikeasuhteista. Näin on sananvapauden käyttämisen osalta kaupallisissa yhteyksissä. [49]

71. Mielestäni näyttää siltä, että esillä olevassa asiassa ei ole mitään sellaista seikkaa, jonka perusteella voitaisiin päätellä, että se, että yhteisön lainsäätäjä on valinnut vaihtoehtoisen kansainvälisen sammumisen sijasta pakollisen yhteisönlaajuisen sammumisen, olisi kohtuuton tai suhteeton valinta.

Yhdenvertainen kohtelu

72. Kantaja väittää, että yhteisönlaajuisen sammumisen periaatteella loukataan yhdenvertaisen kohtelun periaatetta. Kantaja

45 – Ks. erityisesti johdanto-osan ensimmäinen, kolmas ja seitsemäs perustelukappale, jotka on esitetty edellä 7 kohdassa.

46 – Ks. erityisesti johdanto-osan neljäs, yhdeksäs ja kymmenes perustelukappale, jotka on esitetty edellä 7 kohdassa.

47 – Asia C-274/99 P, Connolly v. komissio, tuomio 6.3.2001 (Kok. 2001, s. I-1611, 46 kohta). Tässä yhteydessä voidaan mainita, että ihmisoikeussopimukseen liitetyn ensimmäisen lisäpöytäkirjan 1 artiklalla suojellaan omistusoikeutta, muun muassa oikeutta omistaa henkistä omaisuutta: Euroopan ihmisoikeustoimikunnan asiassa Smith Kline ja French Laboratiories v. Alankomaat antama ratkaisu (valitus nro 12633/87, päätös 4.10.1990, 66 DR 70, s. 79).

48 – Yleistä etua koskevaan keskusteluun osallistumisen osalta ks. asia VGT Verein gegen Tierfabriken v. Sveitsi, Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 28.6.2001, Reports of Judgments and Decisions 2001-VI, 69 ja 70 kohta, jossa mainitaan asia Hertel v. Sveitsi, Reports of Judgments and Decisions 1998-VI, s. 2325–2326, jossa ihmisoikeustuomioistuin on todennut seuraavaa: "On kuitenkin tarpeellista rajoittaa harkintavaltaa, kun kyse ei ole tietyn yksilön puhtaasti 'kaupallisista' lausumista vaan hänen osallistumisestaan yleistä etua, esimerkiksi julkista terveydenhuoltoa koskevaan keskusteluun" (47 kohta).

49 – Asia C-71/02, Karner, tuomio 25.3.2004 (Kok. 2004, s. I-3025, 51 kohta), jossa mainitaan Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntö (mm. alaviitteessä 48 mainittu asiassa VGT Verein gegen Tierfabriken annettu tuomio).

havainnollistaa tätä huomauttamalla, että turkkilainen tuottaja voi valvoa turkkilaisia julkaisuja EU:ssa, mutta kreikkalainen tuottaja ei voi. Kreikkalaisella lisenssinhaltijalla, jolla on lisenssi esimerkiksi kirjaan, on sitä vastoin pääsy koko EU:hun, mutta turkkilaisella lisenssinhaltijalla ei ole.

73. Nämä esimerkit koskevat kuitenkin yhtäältä kolmanteen valtioon sijoittautunutta oikeudenhaltijaa tai lisenssinhaltijaa ja toisaalta yhteisöön sijoittautunutta oikeudenhaltijaa tai lisenssinhaltijaa. Tämän vuoksi tilanteet ovat ilmeisen erilaiset. Yhdenvertaisen kohtelun periaate edellyttää, että toisiinsa rinnastettavia tapauksia ei kohdella eri tavoin eikä erilaisia tapauksia kohdella samalla tavoin, ellei tällainen kohtelu ole objektiivisesti perusteltua. Kuten neuvosto, parlamentti ja komissio kaikki toteavat, yhdenvertaisen kohtelun periaate ei näin ollen missään tapauksessa edellytä, että tällaisia tapauksia on kohdeltava samalla tavoin.

Oikeudellinen perusta ja kolmansien maiden kanssa tehdyt sopimukset

74. Kantaja väittää, että tekijänoikeusdirektiivin antamisella on virheellinen oikeudellinen perusta ja että 4 artiklan 2 kohdasta saattaa seurata ristiriita kolmansien maiden kanssa tehtyjen sopimusten kanssa. Valitettavasti kantaja ei esitä tarkempia perusteluja kummankaan väitteensä tueksi. [50]

75. Oikeudellisen perustan osalta olen samaa mieltä neuvoston ja komission kanssa siitä, että EY 47 artiklan 2 kohdan, EY 55 artiklan ja EY 95 artiklan [51] nojalla lainsäätäjä voi ryhtyä sisämarkkinoiden toiminnan kannalta tarpeellisiin toimiin yhdenmukaistamalla kansallista tekijänoikeuslainsäädäntöä. Direktiivin ja erityisesti sen 4 artiklan tarkoituksena on sisämarkkinoiden toteuttaminen (ks. erityisesti johdanto-osan kolmas perustelukappale). [52] Sillä, että asetetaan yhteisön tasolla yhdenmukaistettu kriteeri levitysoikeuksien sammumisen osalta, mahdollistetaan kiistattomasti tämän tavoitteen saavuttaminen, koska muutoin sisämarkkinoilla vallitsisi kaksi erilaista järjestelmää, mikä oli juuri se tilanne, joka johdatti yhteisöjen tuomioistuimen vahvistamaan asiassa Silhouette, [53] että vastaava yhdenmukaistaminen tavaramerkkien osalta voi perustua EY 95 artiklaan. Mikään direktiivissä ei viittaa siihen, että sillä olisi jokin muu tavoite. Sillä, että direktiivi vaikuttaa eri tavoin kolmansiin maihin sijoittautuneisiin

50 – Kantaja tosin esitti suullisessa käsittelyssä, että oikeudellisen perustan puuttuminen johtuu siitä, että yhteisönlaajuisesta sammumisesta säätämisellä rajoitetaan kilpailua. Tätä väitettä on käsitelty 57 ja 58 kohdassa.

51 – Ks. edellä 6 kohta.

52 – Esitetty edellä 7 kohdassa.

53 – Mainittu edellä alaviitteessä 17.

yrityksiin kuin yhteisöön sijoittautuneisiin yrityksiin, ei ole vaikutusta sen oikeudellisen perustan kannalta.

76. Kolmansien maiden kanssa tehtyjen sopimusten osalta kantaja ei ole esittänyt minkään yhteisön tekemän kansainvälisen sopimuksen tai kahdenvälisen sopimuksen edellyttävän, että yhteisön olisi otettava käyttöön oikeuksien kansainvälinen sammuminen. Ei ole myöskään esitetty, että neuvoston olisi pitänyt direktiiviä antaessaan ottaa huomioon kolmansien maiden henkisen omaisuuden oikeudenhaltijoiden tilanne. Näin ollen näihin oikeudenhaltijoihin kohdistuva syrjintä ei voi tehdä toimenpidettä pätemättömäksi. Sisämarkkinatoimenpiteet ovat lähtökohtaisesti omiaan vaikuttamaan kolmansista maista peräisin olevaan tuontiin. Ne voivat silti perustua asianmukaisesti EY 95 artiklaan. [54]

Koulutus ja kulttuuriperintö

77. Lopuksi kantaja väittää, että yhteisönlaajuisen sammumisen periaatteella loukataan oikeutta koulutukseen (EY 153 artiklan 1 kohta) [55] sekä tanskalaista ja eurooppalaista kulttuuriperintöä (EY 151 artikla). [56]

78. Kantaja tarkoittaa ilmeisesti sitä, että se, että jäsenvaltioiden kauppiaat eivät mahdollisesti voi tuoda maahan teoksia yhteisön ulkopuolelta ja erityisesti Yhdysvalloista, loukkaa oikeutta koulutukseen sekä tanskalaisen ja eurooppalaisen kulttuurin kukoistamista. EY 153 artiklan 1 kohdan osalta neuvosto, parlamentti ja komissio väittävät ensisijaisesti, että direktiivillä on myös koulutusta koskeva tavoite (ks. johdanto-osan 14 perustelukappale), joka toteutuu siten, että poikkeaminen tekijänoikeudesta on 5 artiklan 3 kohdan a alakohdan nojalla sallittua, kun kyseessä on "käyttö yksinomaan opetuksen tai tieteellisen tutkimuksen havainnollistamiseen". Kuten johdanto-osan 9, 11 ja 12 perustelukappaleesta ilmenee, neuvosto on ottanut huomioon kulttuuria koskevat näkökohdat. Komissio toteaa lisäksi, ettei se ymmärrä, kuinka 4 artikla voisi vaarantaa oikeudet, joihin tässä vedotaan. Minäkään en ymmärrä sitä.

54 – Ks. myös asiassa Silhouette esitetyn ratkaisuehdotuksen 46 kohta, jossa selitetään, miksi tavaramerkkidirektiivin 7 artiklan 1 kohdalla ei "säädellä jäsenvaltioiden ja kolmansien maiden välisiä suhteita", vaikka sitä tulkitaan niin, että siinä kielletään oikeuksien kansainvälinen sammuminen, sekä samassa asiassa annetun tuomion 28 ja 29 kohta.

55 – "Kuluttajien etujen suojaamiseksi ja kuluttajansuojan korkean tason varmistamiseksi yhteisö myötävaikuttaa kuluttajien terveyden, turvallisuuden ja taloudellisten etujen suojaamiseen sekä edistää kuluttajien oikeutta tiedonsaantiin ja koulutukseen – –".

56 – "Yhteisö myötävaikuttaa jäsenvaltioiden kulttuurien kukoistamiseen – –".

Ratkaisuehdotus

79. Edellä esitetyillä perusteilla ehdotan, että yhteisöjen tuomioistuin vastaa Østre Landsretin esittämiin ennakkoratkaisukysymyksiin seuraavasti:

1) Tekijänoikeuden ja lähioikeuksien tiettyjen piirteiden yhdenmukaistamisesta tietoyhteiskunnassa 22 päivänä toukokuuta 2001 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2001/29/EY 4 artiklan 2 kohdan tarkastelun yhteydessä ei ole ilmennyt sellaista seikkaa, joka vaikuttaisi sen pätevyyteen.

2) Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2001/29/EY 4 artiklan 2 kohta on esteenä sille, että jäsenvaltio säilyttää oikeuksien kansainvälisen sammumisen lainsäädännössään.